

УДК 379.822

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Д. С. Семенюк

студентка 5 курсу, група ТУР-51м, навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Науковий керівник – ст. викладач М. С. Яковишина

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розглянуто екскурсійний потенціал Рівненщини, сучасні методи та прийоми ведення екскурсій. Значну увагу приділено методиці інтерпретації природничої та історико-культурної спадщини. Розглянуто ідеї для інтерпретативних екскурсійних програм у м. Рівне. З'ясовано, що екскурсійна діяльність займає важливе місце у популяризації туристичної дестинації.

Ключові слова: екскурсійна діяльність; інтерпретація природної та історико-культурної спадщини; історико-культурна спадщина; театралізовані екскурсії; туризм, туристичний потенціал.

В статье рассмотрен экскурсионный потенциал Ровенщины, современные методы и приемы проведения экскурсий. Основное внимание уделяется методике интерпретативных природного и историко-культурного наследия. Рассмотрены идеи для интерпретационных экскурсионных программ в г. Ровно. Сделан вывод, что экскурсионная деятельность занимает важное место в популяризации туристической дестинации.

Ключевые слова: экскурсионная деятельность, интерпретация природного и историко-культурного наследия; историко-культурное наследие; театрализированные экскурсии; туризм; туристический потенциал.

The potential of guided tours through Rivne region, modern methods and techniques of guided tours are considered in the article. The focus is on the methodology for interpreting the natural, historical and cultural heritage. The ideas for guided tours interpretive programs in Rivne are offered. It has been found out that guided tours take an important place in popularization of tourist destination.

Keywords: excursion activities, interpretation of natural and historical and cultural heritage, historical and cultural heritage; theatrical guided tours, tourism; tourism potential.

Нині у зв'язку із тим, що туризм перетворився на масове явище, популярні історико-культурні пам'ятки світу страждають від надмірного туристичного навантаження, тому на даний час ведеться активний пошук шляхів перерозподілу туристичних потоків. Досить перспективним туристичним регіоном є Україна, зокрема Рівненщина. Проте, для того, щоб залучити туристів у наш регіон, необхідно популяризувати його.

Сьогодні спостерігається стійка тенденція збільшення попиту на театралізовані та інтерактивні екскурсійні проекти. Тому, необхідно, користуючись європейським досвідом і напрацюваннями, розробити цікаві екскурсійні програми, які б допомогли органічно передати особливості місцевої історії, мистецтва, релігії, етносу, природи та культури.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичними питаннями екскурсійної діяльності займалися: Ємельянов Б. В., Нездоймінов С. Г., Поколодна М. М. та ін. Сучасні екскурсії в аспекті реалізації туристичного потенціалу Рівненської області розглядали Коротун С.І. та

Яковишина М. С. [1; 2; 3]. Аналізуючи літературні та інтернет-джерела щодо театралізації екскурсій в Рівненській області, з'ясовано, що достатньо часто згадується театралізована нічна екскурсія у Державному історико-культурному заповіднику м. Дубно, яка належить до найкращих екскурсій України [1-3]. Методикою проведення навчально-виховної та екскурсійної діяльності з елементами інтерпретації займалися Е. Міллс, Ф. Тільден, Л. Бек, Т. Кейбл, С. Хем та ін. [4; 5]. Наукових робіт, присвячених дослідженню сучасних методик проведення екскурсій опубліковано недостатньо. Це питання потребує подальшого розвитку.

Методологічною основою вивчення питання потенціалу інтерпретативних екскурсій у популяризації Рівненської області серед туристів стали методичні прийоми ведення екскурсій. У ході дослідження екскурсійної діяльності за методикою інтерпретації природної та культурної спадщини були використані загальнонаукові методи. Методи порівняння та аналогії були використані при розробці фрагментів екскурсії з елементами інтерпретації. Оглядово-аналітичний метод був використаний під час огляду публікацій та електронних ресурсів мережі Інтернет за темою дослідження.

Об'єктом досліджень є екскурсійна діяльність. **Мета дослідження** – проаналізувати можливості та перспективи екскурсій з використанням елементів інтерпретації природної та культурної спадщини у реалізації туристичного потенціалу регіону Рівненської області. Для досягнення мети було поставлено ряд завдань: розглянути особливості сучасної екскурсійної діяльності: інтерпретацію та театралізацію; провести аналіз потенціалу екскурсійної діяльності Рівненщини; розробити ідеї для використання елементів інтерпретації під час екскурсії.

Інтерпретація природної та культурної спадщини – це новий творчий підхід, що широко застосовується в країнах Євросоюзу та США для розробки та проведення інтерактивних екскурсій і дозволяє формувати особистий досвід екскурсантів та емоційні зв'язки з об'єктом екскурсії [1; 6; 7]. Першим автором методики інтерпретації вважається Фріман Тільден (1957). Він не був вченим, натуралістом, істориком чи техніком, але він був надзвичайно чутливою людиною, яка глибоко інтуїтивно розуміла, як людям краще спілкуватись.

Нині в епоху цифрових технологій усі галузі швидко трансформуються, у тому числі й екскурсійна діяльність. Як зазначила Наталія Гудкова, сертифікований тренер з інтерпретації спадщини: «Люди вже не їздять за інформацією, яку можна прочитати, вони прагнуть отримати емоції та враження. Гіди-інтерпретатори залучають аудиторію до аналізу та провокують емоції замість застарілого подання фактичної інформації у формі монологу» [6].

Отже, на зміну формальним підходам до проведення екскурсій приходять інтерпретативні. Використання ідеї інтерпретації має освітній підхід TORE, який відрізняється активним залученням слухачів до процесу навчання. Абревіатура TORE розшифровується, як тематичність «Thematic», структурованість «Organized», актуальність «Relevant», приємні враження «Enjoyable» [5; 7].

Одним із інтерпретативних елементів сучасних екскурсій є їх театралізація. Завдяки тому, що люди бачать реальний образ, вони починають сприймати жителів епохи, про яких розповідається, як цілком реальних людей з їх щоденними звичками, мріями, конфліктами та уподобаннями. Театралізовані інтерпретативні екскурсії вибудовуються таким чином, щоб у процесі отримання нових знань задіяти усі шість відчуттів: споглядати (залучати до обробітку зерна, виробництва борошна, ткати на верстаті, кувати підкови); торкатись (автентичного одягу, справжніх предметів побуту); слухати (лекцію і бувальщини); нюхати (аромат підвішених м'яти, чебрецю, сушених на печі яблук); смакувати (частування традиційними стравами); чути серцем (пропустити новий досвід крізь себе, поринути у власні спогади) [7].

Нині у Рівненській області під час проведення екскурсій все частіше починають використовуватись прийоми інтерпретації. Так, варто відмітити активізацію даного процесу

у Державному історико-культурному заповіднику міста Дубно (зокрема, під час театралізованої екскурсії «Духи і легенди Дубенського замку»), у Рівненському обласному краєзнавчому музеї (під час театралізованої екскурсії «В гостях у князя Любомирського»), у Рівненському зоопарку (під час квест-екскурсій, зокрема екскурсій, приурочених до Міжнародної ночі кажанів), під час проведення природничих екскурсій у Дермансько-Острозькому національному природному парку тощо [1-3].

Розглядаючи Рівненську область в аспекті перетворення її на екскурсійно-привабливий регіон, варто проаналізувати екскурсійний потенціал. У вузькому значенні екскурсійний потенціал являє собою сукупність історико-культурних ресурсів та відповідних установ, які задовольняють пізнавальні потреби екскурсантів. Екскурсійний потенціал окремого міста та регіону в цілому включає: історико-культурну складову, інвестиційну складову, інфраструктуру, інформаційні ресурси (web-сайти, путівники), кадри [8].

Рівненська область має багато привабливих туристичних та екскурсійних об'єктів, зокрема три історико-культурні заповідники: Державний історико-культурний заповідник в м. Острог, Державний історико-культурний заповідник в м. Дубно, історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви». Серед популярних місць варто виділити Базальтові стовпи, Тараканівський форт і Тунель кохання, які приймають багато туристів. Всього у Рівненській області нараховується 132 пам'ятки історії та археології національного значення, які занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [9]. Інформацію про заклади розміщення та харчування, про туристичні події та екскурсії надають туристично-інформаційні центри, які діють у м. Рівне, м. Острог, м. Сарни, м. Корець, смт Володимирець (офіс-музей «Бурштиновий шлях»).

Аналізуючи потенціал екскурсійної діяльності Рівненщини, доречно згадати вже опубліковані розробки ідей для театралізації й інтерпретації природної та історико-культурної спадщини регіону, зокрема постановку процесу написання Пересопницького Євангеліє; відтворення легенди, пов'язаної із колоною Божої Матері; постановку ритуалу спільного причащення напоєм із «рога достатку»; театралізацію романтичних історій у Тунелі кохання, що у Клевані; використання елементів пошуку туристичної гри «Geocaching» [1-3].

Розробляючи власні ідеї для інтерпретативних екскурсійних програм міста Рівне, за мету було визначено відтворити образ природи давньої Волині. Місцем проведення екскурсії може бути Рівненський обласний краєзнавчий музей. За задумом, екскурсія являтиме собою костюмоване дійство в експозиціях музею, протягом якого відбувається читання емоційно насичених текстів у музичному супроводі, поєднанні гри світла і тіней на експонатах тощо. Під час театралізації можна використати фрагменти збірки «Мова зела» місцевого автора Євгена Шморгуна. Так, на початку екскурсії планується використати метод ініціалізації, коли окреслюються питання, які потрібно буде розкрити в процесі екскурсії. Наприклад, задати відвідувачам питання: «Навіщо ви прийшли і що сподіваєтесь тут побачити?», «Чи знаєте, якою була природа, які їй були притаманні характерні риси?» Ключовим героєм театралізованого фрагменту екскурсії може виступити образ тисячолітнього Юзефінського дуба, який зростає у Рокитнівському районі Рівненської області. Так, дуб, якому понад 1300 років, є ніби живим свідком давньої історії. Можна використати прийом «занурення»: жолуді з Юзефінського дуба дати в руки відвідувачам, щоб ті уявили собі, як заходять у давній ліс і зчитують інформацію про минуле, торкнувшись частинки дуба. Далі, за задумом, починається театралізація. Звуки шелесту листя. Тінь від дубового листя. Читання уривку оповідання «Усім деревам дерево» Є. Шморгуна: «Під неквапний шелест його листя гарно думається про минувшину і майбутність, про високе і священне... Наші предки-слов'яни не сумнівалися, що дуб – це дерево бога грому Перуна. Щоб задобрити Перуна, слов'яни поклонялися його дереву, приносили жертви у священних дубових гаях. На честь бога день і ніч у святилищах палали багаття із дубових дров... ».

Ідею інтерпретації життя наших предків у дохристиянські часи можна використати не

лише у залах краєзнавчого музею, а й під відкритим небом під час театралізованих обрядових дійств та етно-екскурсій. Так, на нашу думку, вище наведений фрагмент доречно буде використати також на Басівкутському городищі під час купальського свята або іншого етно-культурного фестивалю. В умовах відкритого простору варто буде додати постановочну сценку із травницею, яка за допомогою цілющої сили рослин з рук смерті рятує людину, можливо воїна.

Різноманітні етнодійства слід доповнювати сучасними знаннями з екології, ботаніки та фармакології, що ймовірно спонукатиме дітей та підлітків до вивчення природничих наук, а їхні батьки та інша доросла аудиторія слідкуватимуть за проведенням таких цікавих пізнавальних інтерпретативних екскурсій, і приїжджатимуть до нас уже разом із своїми знайомими. Адже, для більшості сучасних туристів мотиваціями для пригодницьких подорожей є: особисте зростання, розширення світогляду, навчання, природа та відкриття, психічне здоров'я, веселощі, унікальний досвід та ін. [1; 10]. У забезпеченні цих мотивів необмежені можливості має екскурсійна діяльність, зокрема інтерпретативні екскурсії

Уважно потрібно ставитись і до висвітлювання подібних заходів, оскільки сучасна епоха цифрових технологій та соціальні мережі можуть значно допомогти у популяризації Рівненщини, як привабливого туристичного регіону. Для прикладу, Тунель кохання став відомим після 2009 року, коли місцевий фотограф Сергій Делідон вирішив зробити фотосесію у лісових нетрях на залізничній колії для кількох пар молодят. Світлини, які він виклав у соціальні мережі, стали шалено популярними. І залізнична колія, розташована посеред лісової хащі, стала відомою на Україну та увесь світ.

Інтерпретативні екскурсії здатні спонукати туристів до дослідження культури, історії та природи регіону. Аналіз потенціалу екскурсійної діяльності Рівненщини показав, що, зважаючи на багату історико-культурну та природничу спадщину, уміле використання сучасних методів та прийомів ведення екскурсій допоможе сформувати позитивні емоції у туристів та створити привабливий імідж туристичної дестинації.

Список використаних джерел:

1. Коротун С. І., Яковишина М. С. Театралізовані екскурсії як засіб реалізації туристичного потенціалу Рівненської області. *Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конфер. з нагоди 10-ої річниці створ. каф. туризму та готельн. госп-ва у Східноєвроп. націон. ун-ті ім. Лесі Українки, м. Луцьк, 27 вер. 2018 р. Луцьк, 2018. С. 62–65.
2. Коротун С. І., Яковишина М. С. Формування навчально-пізнавальної мотивації засобами сучасної екскурсійної діяльності. *Університет і школа: перспективи співпраці* : зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., 19-21 квітня 2018 р. Рівне, 2018. С. 38–40.
3. Яковишина М. С., Пухович М. Ю. Екскурсійна діяльність як засіб реалізації туристичного потенціалу історико-культурної спадщини регіону. *Туризм: наука, освіта, практика* : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конф., 15-17 березня 2018 р. Рівне, 2018. С. 179–183.
4. Beck L., Cable T. *Interpretation for the 21st century: fifteen guiding principles for interpreting nature and culture*, 2nd edition. Illinois, 2002.
5. Ham S. *Environmental Interpretation: a Practical Guide for People with Big Ideas and Small Budgets*. Colorado, 1992.
6. Інтерпретація спадщини. Як проводити екскурсії цікаво. Кейс Наталії Гудкової. URL: http://culturebridges.eu/success_stories/nataliya_gudkova (дата звернення: 12.10.2018).
7. Основи навчально-виховної роботи (Fundamentals of Nature Interpretation) [перекладений та адаптований модуль / translated and adapted module developed by D. A. Saunders, M. C. Domroese and the Center for Biodiversity and Conservation of the American Museum of Natural History].
8. Покоłodна М. М., Гришанова В.С. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання. *Комунальне господарство міст*. Харків, 2012. № 102. С. 475–479. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/pokolodna.htm (дата звернення: 12.10.2018).
9. Україна інкоgnіта. URL: <http://ukrainaincognita.com/ru/derzhavnyi-reestr-nerukhomykh-pam039yatok-ukrainy/pamyatky-arkhitektury-natsionalnogo-znachennya-riv> (дата звернення: 12.10.2018).
10. Beckmann Christina. Research Reveals Adventure Travelers Primarily Motivated by Transformation /Adventure Travel News. URL: <https://www.adventuretravelnews.com/research-reveals-adventure-travelers-primarily-motivated-by-transformation> (дата звернення: 12.10.2018).